

2023 METŲ VALSTYBĖS SOCIALINIŲ FONDŲ ATASKAITŲ RINKINIO FINANSINIO AUDITO REZULTATAI

2024 m. gegužės 15 d.

Nr. FAE-6

SANTRAUKA

Audito tikslas ir apimtis

Vadovaudamiesi Valstybės kontrolės įstatymu ir Viešojo sektoriaus atskaitomybės įstatymu, atlikome 2023 m. valstybės socialinių fondų ataskaitų rinkinio finansinį auditą.

Auditas atliktas pagal tarptautinius aukščiausiųjų audito institucijų standartus, kurie apima tarptautinius audito standartus. Audito ataskaitoje pateikiami tik audito metu nustatyti dalykai, o nepriklausomos nuomonės dėl valstybės socialinių fondų metinį ataskaitų rinkinį sudarančių –

- ✓ Valstybinio socialinio draudimo fondo konsoliduotųjų finansinių ir biudžeto vykdymo ataskaitų rinkinių,
- ✓ Garantinio fondo finansinių ir biudžeto vykdymo ataskaitų rinkinių ir
- ✓ Ilgalaikio darbo išmokų fondo finansinių ir biudžeto vykdymo ataskaitų rinkinių –

pareiškiamos audito išvadoje. Audito apimtis ir taikyti metodai išsamiau aprašyti 1–3 prieduose „Audito apimtis ir metodai“ (37–43 psl.).

Pagrindiniai audito rezultatai

Valstybinio socialinio draudimo fondo metinių ataskaitų rinkinys

1. 2023 m. fondo konsoliduotųjų finansinių ir biudžeto vykdymo ataskaitų rinkiniuose yra reikšmingų duomenų iškraipymų

Valstybinio socialinio draudimo fondo konsoliduotųjų finansinių ir biudžeto vykdymo ataskaitų rinkiniai ne visais reikšmingais atžvilgiais sudaryti vadovaujantis viešojo sektoriaus apskaitos ir finansinės atskaitomybės standartais (VSAFAS) ir kitų teisės aktų reikalavimais. Nustatėme reikšmingų konsoliduotųjų finansinės būklės, veiklos rezultatų, grynojo turto pokyčių ataskaitų (trumpalaikio turto, trumpalaikių įsipareigojimų, grynojo turto, pagrindinės veiklos pajamų ir sąnaudų, pagrindinės veiklos perviršio ar deficito, grynojo perviršio ar deficito, pagrindinės veiklos įplaukų ir išmokų straipsnių) ir biudžeto pajamų ir išlaidų bei pinigų įplaukų ir išlaidų ataskaitų duomenų (pajamų, išlaidų ir einamųjų metų rezultato straipsnių) bei rinkinių aiškinamųjų raštų atitinkamų duomenų iškraipymų, kuriuos lėmė:

- ✓ Sisteminiai apskaitos tvarkymo trūkumai, kurių taisymui imtasi priemonių:
 - Ūkinės operacijos, susijusios su periodinių ir vienkartinių išmokų skyrimu (tais atvejais, kai dėl įvairių priežasčių šios išmokos nepasiekė gavėjų), nebuvo užregistruotos apskaitoje (neištaisytos praėjusio audito metu nustatytos klaidos). Valstybinio socialinio draudimo fondo (VSDF) valdyba užregistravo dalį 2021–2023 m. paskirtų vienkartinių išmokų, o periodinių išmokų ir dalies vienkartinių išmokų masto dėl didelių administracinių sąnaudų nespėjo įvertinti ir užregistruoti apskaitoje. Dėl šių aplinkybių negalime patvirtinti, kokia suma yra sumažintos sukauptos iš valstybės biudžeto gautinos sumos, fondo trumpalaikiai įsipareigojimai, finansavimo pajamos iš valstybės biudžeto, socialinių išmokų sąnaudos (išlaidos) ir kokia suma padidinti pagrindinės veiklos rezultatas ir einamųjų metų rezultatas (perviršis), grynasis perviršis, grynasis turtas ir jį sudarantys straipsniai (1.1.1 ir 1.2 poskyriai, 13–15 psl. ir 28–30 psl.). VSDF valdyba planuoja neatitiktis ištaisyti ir praeitais metais teiktą rekomendaciją įgyvendinti iki 2027-12-31, sukūrus naują programinės įrangos modulį.
 - Apskaičiuojant nedarbo socialinio draudimo išmokas, netiksliai įvertinamos asmenų užsienio šalyse gautos draudžiamosios pajamos ir laikotarpiai. Dėl to negalėjome įvertinti, kokia suma turėtų būti padidinti ar sumažinti fondo: iš užsienio socialinės apsaugos agentūrų gautinos sumos ir šių išmokų permokos, fondo įsipareigojimai, nedarbo socialinio draudimo išmokų sąnaudos, pagrindinės veiklos ir einamųjų metų rezultatas (perviršis), grynasis perviršis, grynasis turtas ir jį sudarantys straipsniai. VSDF valdybai rekomendavome nustatyti papildomas vidaus kontrolės ir darbo procedūras, užtikrinančias teisingą nedarbo išmokai apskaičiuoti reikalingų duomenų apie asmens užsienyje gautas draudžiamąsias pajamas ir laikotarpius įvertinimą. Valdyba planuoja rekomendaciją įgyvendinti iki 2024 m. pabaigos (1.1.2 ir 1.2 poskyriai, 16–18 psl. ir 28–30 psl.).
 - Socialinių išmokų permokų nuvertėjimas skaičiuojamas anksčiau nei apskaitos politikoje nustatytu laiku, todėl negalėjome patvirtinti, kiek yra sumažintas gautinų šių permokų likutis (2,3 mln. Eur), padidintos nuvertėjimo sąnaudos ir sumažintas pagrindinės veiklos ir einamųjų metų rezultatas (perviršis), grynasis perviršis, grynasis turtas ir jį sudarantys straipsniai. VSDF valdyba planuoja 2024 m., rengiant naują apskaitos politiką, tikslinti nuostatas, susijusias su išmokų permokų nuvertėjimu (1.1.3 ir 1.2 poskyriai, 21–23 psl. ir 28–30 psl.).
- ✓ Pinigų srautų ataskaitoje neteisingai atskleidžiami (srautai sudengiami) pinigų srautai: sugrįžusių socialinio draudimo išmokų, išmokų iš valstybės biudžeto ir klaidingai pervestų sumų pinigų srautas (13,2 mln. Eur) nepriskirtas pagrindinės veiklos pinigų

įplaukų pinigų srautui, bet šiomis sumomis sumažintas išmokų pinigų srautas (1.1.5 poskyris, 25 psl.);

- ✓ Dėl automatinio būdu neidentifikuojamų duomenų pasikeitimų registruose atsitiktinių klaidų mastas nedarbo socialinio draudimo išmokų visumoje gali sudaryti 6,9 mln. Eur (sumažintos gautinos sumos, padidintos sąnaudos ir sumažintas pagrindinės veiklos ir einamųjų metų rezultatas (perviršis), grynasis perviršis, grynasis turtas). VSDF valdyba planuoja peržiūrėti ir patobulinti informacinių sistemų nustatymus ir pradėti juos taikyti nuo 2025-01-01 (1.1.2 ir 1.2 poskyriai, 18–20 psl. ir 28–30 psl.).
- ✓ Pinigų srautų ataskaitoje nurodytas 102,0 tūkst. Eur didesnis realizuotas valiutos kursų pasikeitimo pokytis, susijęs su mokamomis pensijomis užsienio valiuta. Ši klaida buvo ir praėjusiais metais (1.1.5 poskyris, 25–26 psl.).
- ✓ Nepaaiškintas konsoliduotųjų finansinių ir biudžeto vykdymo ataskaitų rinkinių einamųjų metų rezultatų (perviršio) skirtumas, kuris yra 60,4 tūkst. Eur didesnis nei nurodytas šiose ataskaitose (1.1.6 ir 1.2 poskyriai, 24 psl. ir 28–30 psl.).

2. Rezervinis fondas didėja

VSDF konsoliduotųjų ataskaitų rinkinio duomenimis, ataskaitinio laikotarpio pabaigoje Valstybinio socialinio draudimo rezervo fondas sudarė 2 713,7 mln. Eur. Palyginus su 2022 m., jis išaugo 751,5 mln. Eur, arba 27,7 proc. Tai sudarė 43 proc. fondo 2023 m. išlaidų sumos ir 3,8 proc. BVP (72,1 mlrd. Eur). Rezervinį fondą ir toliau numatoma kaupti: VSDF valdyba prognozuoja, kad iki 2026 m. pabaigos rezervo fondo augimas pasieks 4 214,0 mln. Eur (5 proc. BVP arba 51,6 proc. metinių išlaidų, 30 psl.).

Garantinio fondo metinių ataskaitų rinkinys

3. 2023 m. fondo finansinių ir biudžeto vykdymo ataskaitų rinkiniai visais reikšmingais atžvilgiais teisingi (31–32 psl.).

Ilgalaikio darbo išmokų fondo metinių ataskaitų rinkinys

4. 2023 m. fondo finansinių ataskaitų rinkinys dėl klaidingų pradinių likučių turi reikšmingų duomenų iškraipymų, biudžeto vykdymo ataskaitų rinkinys – visais reikšmingais atžvilgiais teisingas

Ilgalaikio darbo išmokų fondo finansinių ataskaitų rinkinys ne visais reikšmingais atžvilgiais sudarytas vadovaujantis VSAFAS. Nustatėme praėjusio ataskaitinio laikotarpio (2022-12-31) reikšmingų duomenų (trumpalaikių įsipareigojimų, socialinių išmokų sąnaudų ir perviršio) iškraipymų finansinės būklės, veiklos rezultatų ir grynojo turto pokyčių ataskaitose bei atitinkamos aiškinamojo rašto informacijos iškraipymų. Iškraipymus lėmė praėjusio audito metu nustatytas sąnaudų užregistravimas ne tą ataskaitinį laikotarpį ir atidėjinių apskaičiavimas nesivadovaujant jų skaičiavimo tvarkos aprašu (33 psl.). Biudžeto vykdymo ataskaitų rinkinys – visais reikšmingais atžvilgiais teisingas (34 psl.).

Bendra informacija

5. Rengiamas naujas valstybės socialiniams fondams skirtas standartas

2024 metų valstybės socialinių fondų biudžetai sudaryti kaupimo principu, tačiau, atsiskaitydama už juos, VSDF valdyba dar teiks po du tuo pačiu kaupimo principu parengtus valstybės socialinių fondų ataskaitų rinkinius (finansinių ataskaitų ir biudžeto vykdymo ataskaitų), nes Finansų ministerija dar nėra parengusi (planavo iki 2023 m. pabaigos) VSAFAS pakeitimų, reglamentuosiančių biudžeto vykdymo duomenų atskleidimą metiniame ataskaitų rinkinyje. Finansų ministerija informavo, kad yra parengtas 32-ojo VSAFAS „Valstybės socialinių fondų ataskaitų rinkiniai“ projektas, kurį planuojama svarstyti š. m. gegužės mėn. VSAFAS komiteto posėdyje (4 skyrius). Naujos sudėties valstybės socialinių fondų ataskaitų rinkinių laukiama atsiskaitant dėl 2026 metų (34 psl.).

6. Vyksta parengiamieji VSDF veiklos optimizavimo darbai

2017 m. valstybinio audito metu siekiant optimizuoti fondo veiklą ir supaprastinti fondo valdymo struktūrą, Socialinės apsaugos ir darbo ministerijai pateikėme rekomendaciją į vieną juridinį asmenį sujungti 13 tuo metu veikusių fondo administravimo įstaigų. Įgyvendinant šią rekomendaciją, nuo 2018 metų VSDF juridinių asmenų skaičius buvo sumažintas nuo 13 iki 5, centralizuota dalis funkcijų, šiuo metu centralizuojama išmokų mokėjimo funkcija – kuriamas atskiras Mokėjimų centras, kuris taps visų VSDF išmokų mokėjimo centru. Nuosekliai centralizuojant funkcijas, rengiamoje VSDF 2025–2028 m. strategijoje planuojama numatyti konkrečias priemones, darbus ir terminus pokyčiams įgyvendinti. VSDF valdyba numato, kad 2028 m. bus sudarytos prielaidos ir parengta tinkama aplinka VSDF tapti vienu juridiniu asmeniu (34–35 psl.).

7. Garantinio ir ilgalaikio darbo išmokų fondų pinigais siūloma finansuoti aktyvios darbo rinkos politikos priemonės

Užregistruotas Garantijų darbuotojams jų darbdaviui tapus nemokiam ir ilgalaikio darbo išmokų įstatymo pakeitimo projektas, kuriuo siūloma dalį aktyvios darbo rinkos politikos priemonių (ADRP) finansuoti iš Garantinio ir ilgalaikio darbo išmokų fondų, tam tikslui kasmet iš kiekvieno jų skiriant iki 10 mln. Eur (35–36 psl.).

Rekomendacijos

Siekiant taikyti vienodus principus apskaičiuojant nedarbo socialinio draudimo išmokas, VSDF valdybai audito metu rekomendavome nustatyti papildomas vidaus kontrolės ir darbo procedūras, užtikrinančias teisingą nedarbo išmokai apskaičiuoti reikalingų duomenų apie asmens užsienyje gautas draudžiamąsias pajamas ir laikotarpius įvertinimą. VSDF valdyba numatė priemones rekomendacijai įgyvendinti (1.1.2 poskyris, 18 psl.).

Aktuali informacija apie rekomendacijų įgyvendinimo būklę, rezultatus ir įvykusius pokyčius yra skelbiama atviruose duomenyse Valstybės kontrolės interneto svetainėje <https://www.valstybeskontrole.lt/LT/AtviriDuomenys>.